

САВЧУК Юля,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 061 Журналістика,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Науковий керівник –
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри журналістики,
заступник декана факультету філології і журналістики
з наукової роботи та міжнародного співробітництва
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
Олеся МЕДИНСЬКА

МЕДІАТИЗАЦІЯ СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА В ОНЛАЙН-МЕДІА «УКРАЇНЬСЬКА ПРАВДА» ТА «NV»

У сучасному інформаційному просторі медіа відіграють ключову роль у формуванні громадського сприйняття соціально чутливих тем, зокрема сексуального насильства. В умовах російсько-української війни зазначена тематика набуває особливої актуальності, оскільки збройний конфлікт істотно загострив питання дотримання прав людини та гарантування безпеки цивільного населення.

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію України спричинило не лише гуманітарну кризу, а й зростання випадків сексуального насильства в різних його формах і проявах. Згідно з даними Моніторингової місії ООН з прав людини в Україні, з 24 лютого 2022 року по 30 листопада 2025 року задокументовано 664 випадки конфліктно пов'язаного сексуального насильства, скоєного переважно представниками російських збройних сил. Серед постраждалих: 523 чоловіки, 124 жінки, 15 дівчат, 2 хлопці [12, с. 16]. Однак експерти наголошують, що реальна кількість постраждалих є значно вищою через високий рівень латентності злочинів і страх жертв повідомляти про пережите насильство. У цьому контексті дослідження медіатизації сексуального насильства в онлайн-просторі є актуальним.

Мета наукової розвідки – проаналізувати особливості висвітлення сексуального насильства в онлайн-медіа «Українська правда» та «NV».

Хронологічні межі дослідження – 2024-2025 рр.

Спершу варто окреслити сутність понять «насильство» та «сексуальне насильство», адже саме їх правильне розуміння є основою для подальшого аналізу. Насильство – це умисний фізичний чи психологічний вплив однієї особи на іншу, проти її волі, що спричиняє цій особі фізичну, моральну, майнову шкоду, або містить у собі загрозу заподіяння зазначеної шкоди зі злочинною метою [10, с. 68]. В свою чергу, насильство, за визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я – навмисне застосування фізичної сили або влади, дійсне або у вигляді загрози, спрямоване проти себе, проти іншої особи, групи осіб або громади, результатом, якого є (або є високий ступінь ймовірності цього) тілесні ушкодження, смерть, психологічна травма, відхилення у розвитку або різного роду збиток [5, с. 120]. Виходячи з наведених дефініцій, у своєму етимологічному значенні поняття «насильство» розглядається як застосування примусу щодо іншої особи з метою спонукання її до вчинення певних дій або як використання стосовно неї фізичної сили.

Поняття «сексуальне насильство» може трактуватися як у вузькому, так і в широкому значеннях. У вузькому розумінні воно визначається як «вчинення будь-яких насильницьких дій сексуального характеру, не пов'язаних із проникненням у тіло іншої особи, без добровільної згоди потерпілої» [9]. У широкому значенні це поняття охоплює такі форми, як зґвалтування, сексуальне рабство, примусове оголення, приниження та інші дії сексуального характеру [2].

Сексуальне насильство належить до злочинів проти статевої свободи та недоторканості особи, які посягають на інтимну сферу та порушують засади статевої моралі. У цьому контексті дослідження сексуального насильства потребує комплексного підходу, що передбачає одночасний аналіз моральних і правових засад як взаємопов'язаних регуляторів суспільних відносин у мирний період, а також визначення їхньої ролі та трансформації в умовах збройного конфлікту.

Варто відзначити, що поняття «сексуальне насильство» поділяється на декілька підтипів, що регулюються Кримінальним кодексом України:

- *зґвалтування* (ст. 152 ККУ): будь-який примусовий сексуальний акт, що передбачає проникнення в тіло іншої особи;
- *сексуальні домагання* (ст. 173-7 КУпАП): небажані дії (дотики, коментарі щодо зовнішності) сексуального характеру, які принижують, ображають, залякують, викликають відчуття небезпеки;
- *розбещення неповнолітніх* (ст. 156 ККУ): вчинення розпусних дій щодо особи, яка не досягла шістнадцятирічного віку;

– *примушування до вступу в статевий зв'язок* (ст. 154 ККУ): схилення до інтимних стосунків шляхом шантажу, погроз або через службову/матеріальну залежність.

У межах цього дослідження сексуальне насильство розглядається не лише як окремий вид злочину, а й як форма катування, що набуває особливої поширеності в умовах війни. Такі випадки фіксуються щодо осіб у полоні, місцях незаконного утримання, «фільтраційних» пунктах, а також під час депортацій чи допитів, де воно використовується як інструмент тиску та приниження.

Нерідко можливість безкарного насильства над полоненими та переможеними сприймається як один із військових трофеїв, але іноді, особливо під час міжетнічних конфліктів, трактується як зухвалий прояв панівних стереотипів гегемонної маскулінності [3].

У правовому полі України такі дії кваліфікуються одразу за кількома статтями Кримінального кодексу України, зокрема ст. 127 (катування), ст. 152–153 (згвалтування та сексуальне насильство) та ст. 438 (порушення законів і звичаїв війни). У цьому контексті сексуальне насильство виступає як умисне завдання сильного фізичного чи морального болю з метою залякування, примусу або дискримінації, що дозволяє розглядати його як складову практики катувань у воєнний час.

Під час дослідження ми проаналізували матеріали провідних українських онлайн-медіа «Українська правда» та «NV» за 2024–2025 роки, що стосуються висвітлення сексуального насильства. У межах моніторингового періоду простежується зростання уваги до цієї теми, зокрема в контексті війни та її наслідків для цивільного населення. Варто зазначити, що в матеріалах значна увага приділяється постраждалим як вразливій соціальній групі, а також порушуються питання їх захисту, правового статусу та доступу до допомоги.

За аналізований період у матеріалах онлайн-медіа «Українська правда» та «NV» висвітлюються різні види сексуального насильства, зокрема згвалтування, розбещення неповнолітніх, домагання (харасмент), примус до сексуальних дій та катування з елементами сексуального насилля. Така тематична диференціація дозволяє простежити специфіку подання кожного виду злочину та рівень уваги медіа до окремих аспектів проблеми.

Кількісне співвідношення матеріалів відповідно до визначених видів сексуального насильства представлено у таблиці 1.

Таблиця 1. Кількісне співвідношення публікацій за видами сексуального насильства

Види сексуального насилля	«Українська правда»	«NV»
Домагання (харасмент)	102	125
Розбещення неповнолітніх	78	88
Катування з елементами сексуального насилля	28	48
Згвалтування	19	35
Примус до сексуальних дій	16	27
Усього	243	323

На основі проведеного кількісного аналізу, відображеного в таблиці 1, можна зробити висновок про нерівномірний рівень уваги онлайн-медіа до різних видів сексуального насильства. Визначені теми суттєво варіюються як за частотою згадувань, так і за контекстом подання.

За період 2024-2025 рр. було опубліковано 566 матеріалів, присвячених проблематиці сексуального насильства, з яких 323 – в інтернет-виданні «NV» та 243 – в «Українській правді». Домінантною темою є *домагання від різних суб'єктів*: «Українська правда» – 102 публікації, що становить 42% від загальної кількості; «NV» – 125 із відсотковим еквівалентом 38,7%. Зокрема, у проаналізованих матеріалах порушуються такі проблеми, як *харасмент в освітніх закладах* («Скандал про домагання з боку викладача КНУ Шевченка: студентка розповіла про інцидент», «Українська правда», 22.08.2024 «Університет Карпенка-Карого відсторонив викладача Білоуса, якого звинувачують у домаганнях», «Українська правда», 27.01.2025; «Звинуваченого в домаганнях викладача Карпенка-Карого Юрія Висоцького відсторонили від роботи до закінчення службової перевірки», «NV», 13.02.2025; «Етична комісія ЛНУ рекомендувала звільнити професора Йосипа Лося, якого звинуватили у домаганнях», «NV», 03.03.2025); у *сфері праці* (««У світі немає країни, де жінки і чоловіки мали б однакові можливості на ринку праці – дослідження», «Українська правда», 05.03.2024; «Військова медицина заявила про домагання з боку колеги: за 2 місяці у підрозділі не провели розслідування», «Українська правда», 10.09.2024; «"Тягне на адміністративне покарання": у Сухопутних військах відреагували на домагання до медицині», «Українська правда», 12.09.2024; «"Зроблю поцілунок взасос": вчителька звинуватила в домаганнях засновника столичної приватної школи», «Українська правда», 04.09.2025; «Київська

школа «Базис» відреагувала на заяву колишньої вчительки про домагання з боку керівника», «Українська правда», 06.09.2025; «Перед зйомками останнього сезону. Зірка Дивних див Міллі Боббі Браун звинуватила колегу Девіда Гарбора у домаганнях і цькуванні», «NV», 03.11.2025); *неприйнятні коментарі/натяжки/дії* («Художник-перформер подав до суду за домагання на виставці Марини Абрамович», «Українська правда», 24.01.2024; «Музей сучасного мистецтва у Нью-Йорку відповів на позов митця про домагання на виставці Абрамович», «Українська правда», 29.02.2024; «Ілюзіоніста Девіда Копперфілда звинувачують у домаганнях 16 жінок: деякі з них могли бути неповнолітніми», «Українська правда», 16.05.2024; ««Взяв за шию та вп'явся в мої губи». Маша Єфросиніна зізналася, що пережила сексуальні домагання у 18-річному віці», «NV», 27.01.2025; «"Відчувала огиду": викладача факультету журналістики ЛНУ звинуватили в домаганнях», «Українська правда», 25.02.2025; «"Не скажу, що зробив": на гумор-шоу гість розповів, як інтерни заглядали на груди пацієнтки під наркозом», «Українська правда», 25.09.2025).

Проблема *розбещення неповнолітніх* артикулюється у 166 матеріалах, з яких 88 (53,01%) – в онлайн-медіа «NV» та 78 (46,99%) – в «Українській правді». Найчастіше порушуються питання *сексуальної експлуатації* («У Києві чистильник акваріумів розбещував 13-річну дочку роботодавця: йому загрожує довічне», «Українська правда», 1.07.2024; «Фізрука з Харкова підозрюють у звалтуванні та розбещенні трьох хлопчиків — прокуратура», «NV», 27.09.2024; «Серед постраждалих 16-річний хлопець. Проти репера Р. Diddy висунули ще шість нових звинувачень», «NV», 15.10.2024; «У Дніпрі жінка та її старший син виготовляли дитячу порнографію з молодшим: їх судили», «Українська правда», 06.10.2025; «Дитяча експлуатація. Міністерство внутрішньої безпеки США попросило OpenAI розкрити дані користувача ChatGPT», «NV», 21.10.2025; «У Сумах затримали 60-річного художника, який розбещував 7-річних дівчат на уроках живопису», «Українська правда», 14.11.2025); *онлайн-розбещення* («Pornhub знайшов спосіб боротися з шукачами дитячого порно. Допоміг простий чат-бот», «NV», 02.03.2024; «Надсилав інтимні фото та відео: у Києві судитимуть чоловіка за розбещення неповнолітньої», «Українська правда», 08.05.2024; «"Не думав, що це злочин": у Києві судили чоловіка, який надсилав інтимні фото 15-річній дівчині», «Українська правда», 31.05.2024; «Кожен третій підліток в Україні стикався з випадками сексуального насильства в мережі – опитування», «Українська правда», 08.05.2025; «У Борисполі вчителя судитимуть за ймовірне сексуальне насильство над учнями», «NV»,

24.10.2025; «16 днів проти насильства. Як у закладах вищої освіти боротимуться із сексуальними домаганнями – експлейнер», «NV», 02.12.2025); *експозиції до порнографічного контенту* («Знімали дитяче порно та гвалтували: у Кривому Розі судитимуть матір та її співмешканця», «Українська правда», 11.03.2024; «Нарешті. Світові виробники ШІ-продуктів об'єдналися для вилучення дитячої порнографії з навчальних даних», «NV», 24.04.2024; «У 2024 році відкрили понад 2,3 тисячі справ за порнографію: кожна друга – за контент з дітьми», «Українська правда», 28.08.2024; «На Житомирщині викрили 57-річного чоловіка, який примушував дитину зніматися в порнографії», «Українська правда», 07.02.2025; «На Черкащині матір підозрюють у виготовленні порнографії із залучення 4-річної та 6-річної доньок», «NV», 01.04.2025; «Секс-скандал. Футболіст Реала може отримати чотири роки в'язниці через відео з неповнолітньою», «NV», 03.06.2025).

Тема *згвалтування* актуалізується в 54 матеріалах, з яких 35 (64,81%) – в онлайн-медіа «NV», 19 (35,19%) – в «Українській правді». Згвалтування класифікують різними способами: за посиланням на ситуацію, у якій воно вчинене; за особою / характеристиками потерпілої; за особою / характеристиками злочинця. У медіаматеріалах найчастіше висвітлюються такі типи згвалтувань, як *групове* («Справа про масове згвалтування Жизель Пеліко: суд визнав її чоловіка винним за всіма пунктами звинувачення», «NV», 19.12.2024; «Мінімум 15 гвалтівників французенки Жизель Пеліко подали апеляції на вироки – ЗМІ», «Українська правда», 29.12.2024; «У Києві двох молодиків підозрюють у згвалтуванні 12-річної дівчинки: їх заарештували», «NV», 05.08.2025; «Сенат Франції схвалив закон, що змінює визначення згвалтування після справи Жизель Пеліко», «NV», 29.10.2025; «Групове згвалтування на Закарпатті. Апеляційний суд виніс рішення щодо вироку для кривдників 14-річної школярки», «NV», 10.11.2025); *неповнолітніх* («У Києві працівника університетського гуртожитку підозрюють у розбещенні підлітка», «Українська правда», 10.07.2024; «Сексуальне насилля над підлітком на Полтавщині: 10 поліцейських покарали, з них 2 – звільнили», «Українська правда», 13.09.2024; «Справу про згвалтування 14-річної дівчинки в Закарпатській області можуть почати слухати заново», «NV», 11.12.2024; «В Ірпені чоловік згвалтував 11-річну дитину, поки її батько спав після випивки», «NV», 03.09.2025; «На Вінниччині 45-річного чоловіка підозрюють у неодноразовому згвалтуванні 10-річної дитини», «Українська правда», 18.09.2025; «У Києві дитячого тренера з джиу-джитсу підозрюють у сексуальному насильстві щодо 11-

річної дівчинки», «NV», 27.10.2025); у шлюбі («В Індії чоловік гвалтував свою дружину: суддя не визнав це злочином», «Українська правда», 06.05.2024; «Киянина звинувачують у тривалому насильстві над дружиною: йому загрожує понад 5 років в'язниці», «Українська правда», 20.09.2024; ««Був втіленням диявола». Прокуратура вимагає максимального покарання для чоловіка Жизель Пеліко, який влаштовував згвалтування дружини», «NV», 25.11.2024; ««Ніколи не вступав у стосунки без згоди». Письменник Ніл Гейман, якого звинувачують у примусі до сексу, заперечив насильство», «NV», 16.01.2025; «Француз, засуджений за організацію десятків згвалтувань дружини, хоче видати "свою версію історії"», «Українська правда», 29.11.2025).

Примус до сексуальних дій розглядається в 43 матеріалах, з яких 27 (62,79%) – в онлайн-медіа «NV», 16 (37,21%) – в «Українській правді». Найчастіше порушуються питання *зловживання службовим становищем* («"Пів року її гвалтували". Як сексуальне насилля стало для росіян тактикою ведення війни», «Українська правда», 24.09.2024; ««Плакала і благала його зупинитися». Австралійська спортсменка звинуватила тренера із Росії у сексуальному домаганні», «NV», 16.12.2024; «Секс у студії і погрози вбивством»: що відомо про музичну імперію P Diddy – BBC», «NV», 07.02.2025; «Примушував грати в більярд "на поцілунки": Михайла Поплавського звинуватили в домаганнях», «Українська правда», 08.02.2025; ««Неприємна правда». Акторка Анастасія Нестеренко опублікувала нову заяву щодо ситуації з її чоловіком Костянтином Темляком», «NV», 13.08.2025; «У Києві дитячого тренера підозрюють у сексуальному насильстві над 11-річною вихованкою: він під вартою», «Українська правда», 27.10.2025); *шантажу та психологічного тиску* (««Як він міг?» Історія боротьби Жизель Пеліко, чоловік якої організував її згвалтування – BBC», «NV», 10.12.2024; «На Вінниччині засудили 45-річного чоловіка, який згвалтував жінку та неповнолітню дівчину», «Українська правда», 20.12.2024;

««Це було за взаємною згодою». Макгрегор зробив заяву після програного суду у справі про згвалтування», «NV», 26.11.2024; «Шантажували і сексуально експлуатували: в Україні викрили схему, від якої постраждали 50 дівчат», «Українська правда», 13.05.2025; ««Я не стала такою, як вони». Активістка Людмила Гусейнова – про досвід полону, тюрму, ізоляцію та роботу з постраждалими від насильства», «NV», 30.06.2025; «У Києві затримали чоловіка, який видав себе за таксиста та згвалтував 18-річну пасажирку», «Українська правда», 07.11.2025); *погроз та*

заякувань («Згвалтування хлопчика на Полтавщині. Десятьох поліцейських притягнули до відповідальності, двох з них звільнили – поліція», «NV», 13.09.2024; ««Я відчувала себе шматком м'яса». Колишня американська модель заявила, що Трамп домагався її в Trump Tower майже 20 років тому», «NV», 24.10.2024; «Адвокатка заявила, що місцеві бояться говорити про насильство в спецшколі на Тернопільщині: деталі справи», «Українська правда», 19.11.2024; «Не звикла мовчати». Аліна Доротюк прокоментувала суперечку з Богданом Бенюком стосовно викладачів, яких звинуватили у харасменті», «NV», 21.04.2025; «"Погрожував розправою": у Харкові вирок отримав чоловік, який гвалтував 12-річну падчерку», «Українська правда», 03.07.2025; «Принижував, погрожував, а потім згвалтував: жителя Вінниці судили за насильство щодо власної доньки», «Українська правда», 26.08.2025).

Катування як форма сексуального насильства під час війни артикулюється в 76 матеріалах, з яких 48 (63,16%) – в онлайн-медіа «NV», 28 (36,84%) – в «Українській правді». У цих публікаціях висвітлюються питання сексуального насилля у «фільтраційних» таборах, полоні, під час допитів («Б'ють і застосовують електричний струм: росіяни катують українців на всіх захоплених територіях – правозахисники», «Українська правда», 18.01.2024; «Катували струмом та гвалтували. Росіяни вчиняли жорстокі злочини проти ЛГБТ+ людей на окупованій Херсонщині», «NV», 29.03.2024; «Катування та дві спроби самогубства. Звільнений з полону захисник Зміїного розповів про 679 днів неволі», «NV», 17.09.2024; ««Позбавлення сну та побиття». У російських в'язницях систематично катують українських полонених – ООН», «NV», 14.01.2025; «Били, роздягали, виводили на сніг: 4 історії жінок про катування у російському полоні», «Українська правда», 20.02.2025; ««Я дуже боялась збожеволіти». Колишня слідча з Маріуполя Мар'яна Чечелюк розповіла про знущання та допити в російському полоні», «NV», 29.07.2025;); *заякування, покарання або приниження* (««Багато фото, де я роздягнена». Пташка поділилася своїми світлинами з полону», «NV», 05.08.2024; «"Пів року її гвалтували". Як сексуальне насилля стало для росіян тактикою ведення війни», «Українська правда», 24.09.2024; «"Я ходити не міг, я повзав": свідчення чоловіків, які пережили насильство у російському полоні», «Українська правда», 14.10.2024; «Насильство і хаос. Після смерті Пригожина вагнерівці безкарно тероризують населення ЦАР у складі міноборони РФ – Радіо Свобода», «NV», 10.02.2025;

«Тортури називає «спектром процедур», тюрму – «санаторієм». Історія херсонця, який створив першу чоловічу мережу «випускників» катівень»,

«Українська правда», 13.10.2025; ««П'ять днів я провела у полоні, пережила катування різних форм». Як Ірина Довгань із Донеччини об'єднала жінок», «NV», 01.11.2025); *реабілітації та інтеграції постраждалих від сексуального насильства* («Ветерани 2024. Як Центр із взаємодії з військовими та ветеранами МХП допомагає захисникам повернутися до цивільного життя», «NV», 08.05.2024; «Бути активним – найкраща реабілітація: як оборонці Маріуполя працюють та відновлюються після поранень», «Українська правда», 24.06.2024; «Чому державі важливо підтримати постраждалих від сексуального насильства: що передбачає законопроект», «Українська правда», 12.09.2024; «Перший в Україні. У Львові відкрили Центр допомоги людям, які пережили полон і тортури», «NV», 25.06.2025; «Розірвати ланцюг передачі травми: як фонд "Сильні" допомагає постраждалим від сексуального насилля», «Українська правда», 20.08.2025; ««Прошли тортури». Звільнені з полону РФ цивільні українки розповіли про шість років неволі», «NV», 22.08.2025;).

Отже, результати проведеного дослідження засвідчують, що проблематика сексуального насильства посідає вагоме місце в контенті онлайн-видань «Українська правда» та «NV». Упродовж 2024–2025 рр. ця тема висвітлюється системно та з урахуванням сучасних воєнних реалій, що підтверджує її високу суспільну значущість і актуалізацію в інформаційному просторі. Водночас аналіз свідчить про тенденцію до розширення тематичних акцентів, зокрема фокусування на питаннях прав людини, безпеки цивільного населення та соціальних наслідків насильства. Це дає підстави розглядати медіависвітлення сексуального насильства, як важливий чинник формування суспільної обізнаності, чутливості до проблеми та сприяння її публічному обговоренню.

Список використаної літератури

1. Андрусак І. П. Сексуальне насильство як вид домашнього насильства: активізація правових аспектів. *Збірник наукових праць «Актуальні проблеми політики»*. 2023. № 72. С. 11–16. URL: https://app.nuoua.od.ua/archive/72_2023/2.pdf
2. Дядічко В. І. Дискусійні аспекти регламентації поняття «сексуальне насильство» за кримінальним законодавством України. Дніпро, ДДУВС. 2023. С. 475–477. URL: https://www.lsej.org.ua/4_2023/115.pdf
3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 10.03.2023).

4. Легка О. В. Захист прав постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом: вітчизняний досвід. Суми: СумДПУ, 2024. С. 211–218. URL: https://law-conf.sspu.edu.ua/images/2024/e-book/Book_Tom_1.pdf#page=212

5. Михайлик О. Г. Поняття «насильства» як складника злочинності в установах виконання покарань. *Збірник наукових праць «Право та державне управління»*. 2019. № 2 (35). Т. 1. С. 119–124. URL: https://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2019/tom_1/22.pdf

6. Руфанова В. М. Сексуальні домагання як форма гендерно зумовленого насильства. *Науково-практичний журнал «Прикарпатський юридичний вісник»*. 2021. № 5 (40). С. 170. URL: https://pjuv.nuoua.od.ua/v5_2021/5_2021.pdf#page=128

7. Скиба Е. К. Сексуальне насильство під час збройних конфліктів. *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. Спецвипуск. 2022. № 2 (121). С. 133-139. URL: <https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/11645/1/18.pdf>

8. Українська правда. URL: <https://life.pravda.com.ua/> (дата звернення: 27.04.2026).

9. Шуневич К. А. Сексуальне насильство: визначення, відповідальність і юридична практика. Львів, 2020. URL: <https://genderindetail.org.ua/spetsialni-rubriki/legal-advice/sexualne-nasylstvo.html>

10. Юридична енциклопедія: в 6 т. / за ред. Ю. С. Шемшученка та ін. Київ: Українська енциклопедія, 2002. Т. 4: Н–П. 720 с.

11. NV.ua. URL: <https://nv.ua/> (дата звернення: 27.04.2026).

12. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. Report on the human rights situation in Ukraine, 1 June – 30 November 2025 (43rd periodic report). 9 December 2025. URL: <https://ukraine.ohchr.org/sites/default/files/2025-12/2025-12-09%20OHCHR%2043rd%20periodic%20report%20on%20Ukraine%20ENG.pdf> (дата звернення: 14.04.2026)